

Кристо и Жан-Клод в УниАрт

С доц. д-р **Константин Вълчев**
разговаря **Добромира Терпешева**

В галерия „УниАрт“ на Нов български университет между октомври и декември 2019 г. можеше да бъде видяна изложбата „Кристо и Жан-Клод / Софтуер“ – плакати на проектни рисунки от различни реализирани и все още нереализирани проекти на артистичното дуо Кристо и Жан-Клод. В основата на експозицията е доц. Константин Вълчев, преподавател по стъкло в департамент „Изящни изкуства“ на НБУ и инициатор на първото у нас Международно биенале на стъклото. Как доц. Вълчев се е сдобил с колекция от над 40 плаката, подписани от Кристо, и какво го накара да предложи осъществяването на изложбата в университетската галерия – по тези и други въпроси с него разговаря Добромира Терпешева от екипа на „УниАрт“.

Добромира Терпешева: Всъщност произведенията в „УниАрт“ са Ваша лична колекция, но преди да се сдобиете с нея, тя е извървяла интересен път. Как се случи така, че да притежавате повече от 40 плаката на Кристо и Жан-Клод?

Доц. Константин Вълчев: През 1994 г., след няколко обсъждания в Райхстага най-после се знаеше със сигурност, че Кристо и Жан-Клод ще опаковат сградата през 1996 г. В тази връзка през 1995 г. реших да направя изложба на Явашев и Жан-Клод. Бях в Прага, а пък Иво Янаушек [тогава директор на Техническият музей там] познаваше биографията на двамата, знаеше, че Христо има и чешка жилка, така да го наречем, и решихме да направим една по-мощна изложба именно в Техническият музей в Прага.

По това време още нямаше мобилни телефони, цялата кореспонденция стана по факс. Една вечер писах на Жан-Клод, тя беше човекът, който вършеше цялата административна работа¹, още на другия ден получих отговор. Те приеха много радушно идеята и казаха, че ще направят изложба в Прага. И при нас пристигна изложба, която се състоеше от около 40 постера, от Берлин, където са били показани преди това. При тяхното пристигане влязох във връзка с братята му в България, а от Съюза на българските художници пристигна човек, който да открие изложбата. Имаше организация и от страна на България.

1995 г. открихме изложбата с плакатите в Техническият музей, продължи около 2 месеца и се писа доста за нея в пресата в Чехия. След края ѝ трябваше да върнем плакатите. Питаме кога и как да го направим, Кристо и Жан-Клод отговориха, че два постера остават като подарък за Техническият музей, така че в колекцията на Техническият музей в Прага те се пазят, а останалите те двамата ми ги подариха. Така се оказах притежател на тази колекция от техни постери.

¹ До смъртта ѝ през 2009 г. През последните години „дясната ръка“ на Кристо е неговият племенник Владимир Явашев.

Константин Вълчев преподава художествено стъкло в департамент „Изящни изкуства“ на НБУ, директор и основател на Международното биенале на стъклото. През 1987 г. завършва специалност „Художествено стъкло“ при проф. Станислав Либенски в Академията за изящно и приложно изкуство – Прага, Чехия. Бил е директор на Българския културен институт в Прага. Живее и работи в Прага и в София.

Добромира Терпешева е куратор в галерия „УниАрт“. Тя е съкуратор и организатор на изложби като „Кристо и Жан-Клод / Софтуер“, „Неперфектна азбука“ на Тодор Георгиев и „Неочевидно“ на сдружение „Съпромат“.

Д.Т.: Изложбата в Техническият музей е била мащабна, но все пак са отсъствали самите произведения. Както знаем, Кристо и Жан-Клод работят върху *site-specific* проекти, които излизат извън пространството на музея или галерията. Как се излага тогава тяхната работа, когато няма конкретното произведение, а само документация на творбата и нейни снимки?

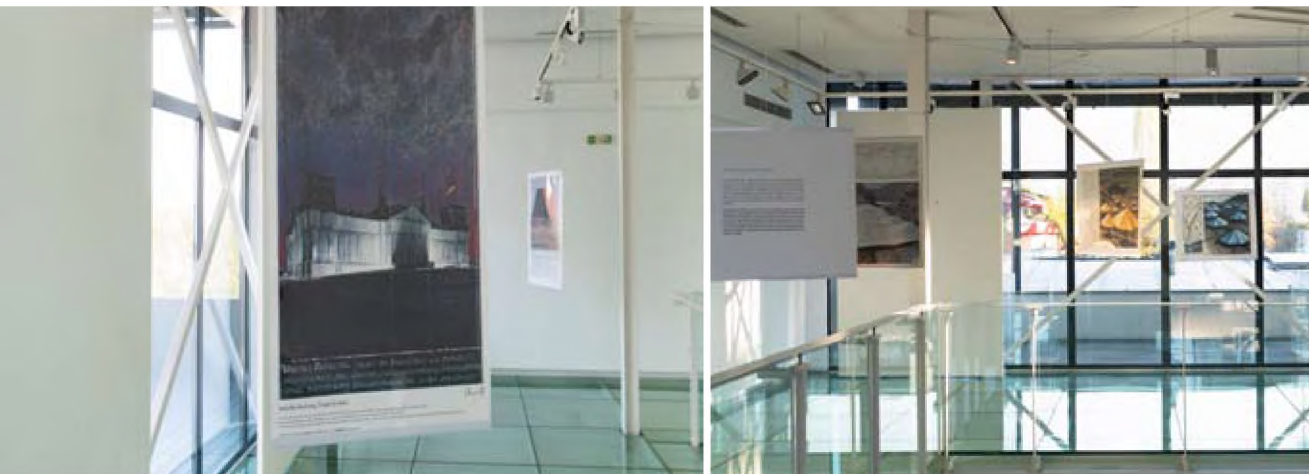
К.В.: Вие тук [изложбата „Кристо и Жан-Клод / Софтуер“] сте ги изложили по различен начин. Преди във всички изложби извън България, които съм гледал, на видеопроектори се прожектираха филмчета за техните проекти, като се започне от самата подготовка, през изпълнението, включително срещите и убеждаването на хора и институции, за да се изпълнят тези проекти. За осъществяването им те използват стотици метражи характерен плат, така че и за това влизат в контакт с различни фирми и спонсори. Доколкото знам, последните проекти сами си ги финансират.

Д.Т.: А освен интереса на пресата, как публиката прие изложбата?

К.В.: Прага все пак е космополитен град, близо до Германия. И интересът наистина беше много голям. Имаше публикации в специализирани издания и въобще в медиите. Разрешението за опаковането на Райхстага пък превърна изложбата в събитие. Това значеше, че целият германски парламент се е събрал и решил, след като няколко пъти бяха отказвали, че накрая ще се случи този проект и всичко това създаде доста голям интерес. Самото осъществяване на проекта е може би най-грандиозното начинание в тяхната творческа работа.

Д.Т.: Догодина предстои да бъде опакована и Триумфалната арка в Париж.

К.В.: Да, интересното е това стечение на обстоятелствата, няма нищо режисирано, но тогава направихме изложбата през 1995 г., Кристо и Жан-Клод опаковаха Райхстага през 1996 г. Проектът им датира от 1971 г. Сега „УниАрт“ осъществява в Нов български университет тази изложба, в която присъства и проектът за Триумфалната арка от 1962 г. Правим изложбата в 2019 г., а Кристо вече има разрешение да реализира проекта през 2020 г. Тук даже са чакали доста повече, отколкото за други идеи, имало е откази, екологични съображения, но в крайна сметка всичко е с положителен резултат за този проект. Така че това е едно интересно съвпадение.

Д.Т.: Струва ли Ви се, че начинът, по който говорим за Кристо и изкуството му, се е променил през всички тези години от Райхстага до Триумфалната арка? Говорите ли със студентите за неговото изкуство, каква е тяхната реакция?

К.В.: Тук студентите знаят много малко за него. Не, има и някои, които знаят, разбира се, но са малко, за съжаление. Ние имаме един според мен генетичен проблем на българската нация, че не умеем да си покажем качествата, качествените хора и качествените художници. Не умеем да ги представяме, да поддържаме интерес към тях, това е един сериозен проблем. Не успяваме до ден днешен да създадем качествен подбор на оригиналните работи на класиците тук, в българското изкуство. За разлика от България другите държави, не само европейски, много сериозно и много задълбочено се занимават с тези неща и уважават традициите във визуалното изкуство. Ние все още не го умеем, или още не сме се научили, или още не сме разбрали как и защо трябва да се прави това. Всички знаем как някои могат да критикуват Кристо – не обича да говори български, но е факт, че навсякъде се казва, че неговото потекло е българско, макар че както разбираме, има и чешко. Пък и отдавна той е космополит.

Д.Т.: Има ли голямо значение дали Кристо се счита за български художник, или за художник на света? До каква степен неговият произход е важен? И Вие самият не работите само в България, разделяте времето си между София и Прага.

К.В.: Според мен това не е цел на художника. В крайна сметка аз никога не съм знаел, че ще отида да уча в Чехия, че в Чехия ще остана да живея, че ще имам чешко гражданство, че ще живея и работя там. Кристо е имал по-конкретни намерения, защото в България е имал проблеми да се развие в сферата, в която работи сега – концептуалното изкуство. Имал е желанието и амбицията, пък и както виждаме от архивни материали, които слава богу са се запазили в музея на Академията, той е бил и доста добър студент. Доста качествен, според тогавашните норми, които оттогава досега почти не са се променили. Но той е търсил своето място в изкуството, искал е да постигне други неща.

<
Общ изглед на експозицията
„Кристо и Жан-Клод /
Софтуер” в галерия „УниАрт”,
Нов български университет

Константин Вълчев
Движение, 2019
вариращи размери
стъкло

снимки: Gabriel Cruz Blanco

Няма какво да си спестяваме, той е най-известният български художник, който, за съжаление, и ние самите не знаем дали е българин, или не [смее се]. Просто самите ние не можем да се определим. Когато Кристо направи нещо, цял свят започва да говори за това, а са малко българските художници, за които говори цял свят. Малко са тези, които ги има в почти всички енциклопедии за история на изкуството, а него го има навсякъде и затова, пак повтарям, това е най-известният български художник. Няма нито един музей в България, който да притежава негови работи, който официално да заяви, че има негови творби, да е откупил негови творби. Националната художествена галерия има плакати, но те не са откупени, те са дарени. Това не е уважение към един световноизвестен автор, за когото говорим, че е българин.

Д.Т.: Политическото сякаш винаги преследва изкуството, но ето че Кристо и Жан-Клод успяват да не коментират политическия аспект на работата си и политическата натовареност на произведенията. За да опаковаш Райхстага, извън чистата естетика има и някаква история, има и политическа натовареност.

К.В.: Естествено, че има политическо натрупване, но то не е политизирано. Едно е да има политическо натрупване, и него го има, то не е само политическо, то е и историческо. Райхстагът – това е бивш център на Немската империя, така да го наречем, но Райхстагът и сега е Райхстаг, парламентът на Германия. Това е един друг проблем в България. Тук няма последователност, няма никаква приемственост. Независимо от всичко това е една сграда, която има своята история. Може би ако това беше в България, досега този Райхстаг вече да не съществува, като например Мавзолея [на Георги Димитров], който унищожихме. Това по-скоро е показно, но в крайна сметка защо сме го направили? Ние не сме се променили кой знае колко оттогава, въпреки че това поколение вече отдавна е минало. Без да навлизаме в подробности за Мавзолея, но там са работили класици на българското изкуство. И просто ей така беше бутнат, без да бяха свалени мозайките, да бяха преместени някъде другаде, всичко се унищожил. За разлика от нас германците не унищожават нищо, всичко оставят и отгоре напластяват нови проекти, защото това е история. Естествено, логиката и смисълът на проекта всеки може да трансформира в себе си и да реши сам. По какъв начин те са избрали да опаковат точно Райхстага, вероятно има политическа страна, но това произведение не е политизирано.

Д.Т.: Така е, а и Кристо и Жан-Клод като че ли винаги са предпочитали да говорят за естетическите качества на своите проекти.

К.В.: Естествено, то за това е визуалното изкуство. Това си е чисто мое съждение, но смятам, че изкуството може да носи оптимизъм, да носи добри емоции, може да носи позитивизъм, това не значи, че не е добро изкуство, но никога не бих помислил, че е добро, ако е конюнктурно и се съобразява със съответната политика, което тук се прави доста често.

Д.Т.: Освен изложбата на Кристо и Жан-Клод, в „УниАрт“ беше представена и една твоя творба, част от второто издание на Международното биенале на стъклото. Как се съчетаха двете събития?

К.В.: Съвсем не искам да се поставям на нивото на Кристо. Не искам да бъда първият или вторият след него най-добър художник в България, нямам такива намерения [сmee се]. И не е необходимо всички да се опитват да бъдат първи, въпросът е да си вършиш работата и да създаваш това, което мислиш, че е полезно да създаваш, защото изкуството го правиш сам за себе си. Но тук е малко по-различна историята.

Преди няколко години в Прага, в галерия „Докс“, се направи една изложба на двама други световноизвестни художници в областта обаче на стъклото, това са Дейл Чихули, американец, който е велик художник в областта на стъклото, и друг велик художник, но от Европа – Станислав Либенски, който също като Кристо работи в тандем със своята партньорка – Ярославa Брихтова. И докато кураторите на тази изложба, които са мои състуденти, се ровеха в архивите на Либенски и Брихтова, попаднаха на писмо от Чихули до Жан-Клод, в което той пише: „Скъпа Жан-Клод, аз се намирам в Чехословакия и тук се запознах с едни много интересни артисти, които са вече мои приятели“. Оказва се, че всички са се познавали. Исках да разширя програмата на Международното биенале на стъклото и отново от съвпадение се роди тази идея за изложбата в „УниАрт“. Кристо и Жан-Клод са една топкатегория автори, така че не бих искал да ги вкарам в една потясна рамка. А иначе Международното биенале на стъклото във второто си издание има участници от 38 държави, над 200 автори.

Д.Т.: Сред всички тези участници има доста установени имена, както и артисти, които тепърва започват. Има среща на опита със свежи нови идеи.

К.В.: Да, това е и посоката, в която искаме да продължим. Затова и МБС протече под мотото „Заедно“, защото след специален подбор млади участници за първи път участват в голям форум на равни начала с известни имена.

Д.Т.: Значи Кристо и изкуството от стъкло влизат в диалог, дори да е непряко.

К.В.: Изкуството е изкуство, без значение с какъв материал се работи. Стъклото е вълшебен материал. А от своя страна концептуалното изкуство има нужда от диалог с другите видове изкуства, за да може художникът да се убеди в това дали е прав, дали не е прав.